

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ :
ΥΠΑΙΘΡΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΡΓΑΣΙΑ
« ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ »

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
«Βλαβιανού Χριστίνα»

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
«Κώστα Γιώργος»

Τρίκαλα

1998

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ :
ΥΠΑΙΘΡΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΡΓΑΣΙΑ
« ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ »

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
«Βλαβιανού Χριστίνα»

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
«Κώστα Γιώργος»

Τρίκαλα

1998

9/98

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΑΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 972 / 1

Ημερ. Εισ.: 18 - 09 - 2000

Δωρεά: _____

Ταξιδετικός Κωδικός: ΠΤ - ΤΕΦΛΑ

1998

ΒΛΑ

«ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ»

1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ
2. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ
3. ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
4. Ο ΕΙΔΙΚΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ
5. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ
6. Η ΕΙΔΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΑ
7. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
8. ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
9. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ
10. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΑ

Ορισμός της ειδικής αγωγής:

Η Ρόζα Ιμβριώτη (1939) ορίζει την ειδική αγωγή με την παλαιά ονομασία "θεραπευτική παιδαγωγική" ως την επιστήμη που φροντίζει για τη μόρφωση, διδασκαλία και πρόνοια όλων των παιδιών που η σωματική και ψυχική τους εξέλιξη εμποδίζεται αδιάκοπα από παράγοντες ατομικούς και κοινωνικούς. Τέτοιοι παράγοντες είναι:

1. Αδυναμίες στις αισθήσεις (τυφλά παιδιά ή με βλάβες στην όραση, κουφά ή με βλάβες στην ακοή και κωφάλαλα).

2. Σταματημα στην εξέλιξη του κεντρικού νευρικού συστήματος (πολύ-μέτρια -λίγο καθυστερημένα παιδιά).

3. Νευροπαθική και ψυχοπαθική σύσταση, σωματικές αρρώστιες. αναπηρία, ελαττώματα που οφείλονται στο περιβάλλον (δύσκολα, απειθάρχητα παιδιά) Ιμβριώτη , Ρ.1939,(σελ.7)

Ο Κ.Καλαντζής το 1972 (1985) αναφέρει ότι "η ειδική αγωγή" είναι ένας κύκλος ειδικών χειρισμών και μεθόδων, ειδικών μορφών εργασίας, ειδικών διδακτικών περιεχομένων και υλικού, ειδικού παιδαγωγικού κλίματος και ζωής" (Καλαντζής,Κ.1972), 1985, (σελ.22).

Τέσσερα χρόνια αργότερα αναφέρει την ειδική αγωγή στο ρόλο της νέας βοήθειας." Η ειδική Αγωγή " είναι ένας νέος επιστημονικός κλάδος(δεν χρησιμοποιείται πια ο όρος "θεραπευτική παιδαγωγική " για να μην συγχέεται με την ιατρική επιστήμη) που με ειδικά μέσα και μεθόδους διδασκαλίας και διαπαιδαγωγήσεως προσπαθεί να ολοκληρώσει, να αναπληρώσει, να μεθωριμάσει ή να εναρμονίσει, μέσα στα όρια της μορφής και του βαθμού των εξελικτικών δυνατοτήτων, την καθυστερημένη ή διαταραγμένη προσωπικότητα των μειονεκτικών παιδιών και να τα εξοπλίσει με γνώσεις και δεξιότητες, ώστε να γίνουν ικανά, ανάλογα με τις δυνάμεις τους, να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο και να νιώθουν ευτυχισμένα" (Καλαντζής, Κ,1976, σελ.7).

Ο ίδιος, εννέα χρόνια μετά (1981), βλέπει την αναγκαιότητα της ανακατάταξης που προήλθε από τις νέες διαγνωστικές και θεραπευτικές δυνατότητες και ελπίζει για αλλαγές στο χώρο της Ειδικής Αγωγής. Στα γραπτά του δεν αναφέρεται πια ο όρος "Θεραπευτική Παιδαγωγική" και αναφέρει ότι "το ίδιο το προβληματικό παιδί δεν είναι "άρρωστο" αλλά ένας άνθρωπος, όπως εγώ κι εσύ, με ειδικές όμως δυσκολίες και ανάγκες που ακριβώς γι' αυτό χρειάζεται τη βοήθεια μας. Το "σύμπτωμα" δεν το βλέπουμε

χωριστά απ' τον όλο άνθρωπο. Η στροφή προς την "προσωπικότητα" με σκοπό την καθοδήγησή της και τη βεβαίωσή της στη ζωή.

Η ειδική αγωγή λοιπόν γίνεται "εξειδικτική βοήθεια και βοήθεια ζωής" και το ειδικό σχολείο "Σχολείο Μαθητείας για τη Ζωή". Η νέα αυτή βοήθεια συνειδητοποιήθηκε τώρα σαν "κοινωνικοεκπαιδευτικό" πρόβλημα, διακηρύχτηκε σαν "ανθρώπινο δικαίωμα " του παιδιού αυτού, και η παροχή της σαν "χρέος" της κοινωνίας και του κράτους (Καλαντζής Κ. 1984, σελ.60,τχ.32). Ο πολυσυζητημένος πρώτος και μοναδικός (έως το 1981) νόμος 1143/81 περί Ειδικής Αγωγής, στο κεφάλαιο Α, άρθρο1 αναφέρει ότι. "Σκοπός του παρόντος νόμου είναι η παροχή ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης αποκλείοντάς την, από τα φυσιολογικά άτομα, ή λήψη μέτρων κοινωνικής μέριμνας και αντίστοιχα με τις δυνατότητες των υπάρξεων αυτών στην κοινωνική ζωή και την επαγγελματική δραστηριότητα για την εφαρμογή ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε συνδυασμό με τα ιατρικά και κοινωνικά μέτρα".

Ο Κ.Καλαντζής σχολιάζοντας το Νόμο 1143/8 αναφέρει ότι: "Η εμπορευματοποίηση της Ειδικής Αγωγής είναι η άλλη μεγάλη πληγή μας. Δυστυχώς ο Νόμος 1143/81 παρέδωσε την Ειδική Αγωγή στα χέρια της λεγόμενης ιδιωτικής πρωτοβουλίας" (Καλαντζής Κ 1984, σελ. 63, τχ.32). Ο Moor (1969, σελ.11).

Η Ξηρομερίτη - Τσακλαγκάνου (1984) αναφέρει ότι "Η Ειδική Αγωγή ασχολείται με τα παιδιά που αποτελούν εξαιρέσεις από τον κανόνα, δηλαδή με ειδικά παιδιά, στα οποία η γενική και ομογενής εκπαίδευση παρουσιάζεται ως ακατάλληλη και ανάρμοστη"(Ξηρομερίτη-Τσακλαγκάνου Α. 1984, σελ. 12, π.χ. 19).

Τέλος, ο Σανσερέλ (1986) αναφέρει ότι "Η ειδική αγωγή είναι ένα μέτρο που λαμβάνει η πολιτεία για να εξασφαλίσει, συμπληρώνοντας την οικογένεια και συγχρόνως παίρνοντας κι άλλα μέτρα, την εκπαίδευση των παιδιών και των εφήβων που παρουσιάζουν αναπηρίες ή δυσκολίες"(Σανσερέλ Ζ. 1986, σελ.12).

Όπως γίνεται φανερό και απ' όσα αναφέρθηκαν, δεν είναι δυνατό να ορίσουμε την ειδική αγωγή ενιαία, λόγω των κοινωνικών- πολιτικών αντιλήψεων που δυσκολεύουν τόσο την αλλαγή όρων και ταξινομήσεων όσο και το ξεκαθάρισμα των εννοιών "ανάπηρος", "αναπηρία" και "εκπαίδευση τους".

Στόχοι της ειδικής παιδαγωγικής

Ο ρόλος της εξελικτικής και ειδικής αγωγής στην ζωή του ατόμου με ειδικές ανάγκες είναι σημαντικός και πολυδιάστατος. Είναι σημαντικός διότι συμβάλλει στην ανεξαρτητοποίηση του ατόμου από την οικογένειά του από τη μονάδα στην οποία φοιτά, και τέλος από την ίδια του την αναπηρία, εφ' όσον το εμποδίζει με ικανότητες φυσικές και κινητικές που καθιστούν ικανό να αυτοεξυπηρετηθεί ή ακόμα και να εργαστεί. Είναι πολυδιάστατος διότι το βοηθά στο να αποκαταστήσει την αξιοπρέπειά του, πράγμα το οποίο διευκολύνει την κοινωνική του ένταξη, ανατρέποντας τις ισχύουσες στρεβλές αντιλήψεις της κοινωνίας οι οποίες αφορούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Καθορίζοντας τους γενικούς στόχους της ειδικής φυσικής αγωγής θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι αλληλένδετοι διότι η επιτυχία του ενός αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία του άλλου.

Διαμορφώνοντας τους γενικούς στόχους υποστηρίζουμε ότι η ειδική φυσική αγωγή αποβλέπει στο:

1. Να αναπτύξει στο μέτρο του δυνατού το άτομο με ειδικές ανάγκες ικανό να κινείται στο χώρο αξιοποιώντας όλους τους δυνατούς βαθμούς ελευθερίας που επιτρέπει το σώμα του.
2. Να αναπτύξει το άτομο βουλητικές κινητικές αντιδράσεις – ενέργειες στα ερεθίσματα που δέχεται από το περιβάλλον του.
3. Να αναπτύξει το άτομο όλες τις βουλητικές ενέργειες για την επίλυση των προβλημάτων του και την επίτευξη των στόχων του.

Οι ειδικοί στόχοι της ειδικής φυσικής αγωγής:

1. Η ανάπτυξη προσαρμοσμένων προγραμμάτων, ομαδικών ατομικών κινητικών δραστηριοτήτων με κύριο στόχο την ψυχαγωγία των ατόμων με ειδικές ανάγκες.
2. Προγραμματισμός δραστηριοτήτων για την ανάπτυξη της γενικής φυσικής κατάστασης ατόμων που δεν ασκούνται και υστερούν ως προς τις φυσικές τους ικανότητες. Επίσης η βελτίωση θεμελιωδών κινητικών προτύπων, τα οποία θα αποτελέσουν τα συστατικά στοιχεία σύνθετων κινητικών δεξιοτήτων.
3. Η εξασφάλιση της υγείας του αποκλίνοντος ατόμου μέσω της εξάσκησης των υποστηρικτικών μυικών μαζών δηλαδή του κορμού, που βοηθούν στην σωστή όρθια στάση και λειτουργία των οργάνων και συστημάτων, που στις σωματικές κοιλότητες.
4. Η διδασκαλία κινητικών δεξιοτήτων σε άτομα με προβλήματα νευρομυικής συναρμογής. Κινητικές δεξιότητες που βοηθούν το άτομο να συναγωνίζεται με τους συνομηλίκους του επαρκώς βοηθώντας έτσι την πλήρη και ταχεία ένταξή του στην κοινωνία.
5. Η εκμάθηση μεθόδων νευρομυικής χαλάρωσης και καταπολέμησης της νευρικής και μυικής διαταραχής και υπερκινητικότητας. Αυτού του είδους οι δραστηριότητες βοηθούν επίσης στην απόκτηση μηχανισμών ψυχολογικής προσαρμογής, και κοινωνικών ενδιαφερόντων που επιτρέπουν μια φυσιολογική ζωή.

Ο ΕΙΔΙΚΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

"Ο Ειδικός Παιδαγωγός είναι ο αναμφισβήτητος και αναντικατάστατος φορέας και λειτουργός της Ειδικής Αγωγής. Το πολύπλευρο, πολύμορφο έργο του Ειδικού Παιδαγωγού, το τόσο υπεύθυνο και βαρύτατο ανθρώπινο, θέτει για την επιλογή και τη μόρφωση των φορέων του, υψηλές απαιτήσεις από επιστημονική και ανθρώπινη άποψη. Για τον ιδιόμορφο ρόλο του Ειδικού Παιδαγωγού σωστά λέγεται "εάν ο δάσκαλος του κανονικού παιδιού είναι μια φορά παιδαγωγός, ο δάσκαλος του μειονεκτικού δυο φορές". Γι' αυτό επιλέγονται για ειδίκευση όσοι από τους άριστους δασκάλους επιθυμούν τούτο (Καλαντζής Κ. 1976, σελ. 9)

Στην Ελλάδα όμως παρακολουθούν στο Μαράσλειο Διδασκαλείο το τμήμα Ειδικής Αγωγής αυτοί οι παιδαγωγοί οι οποίοι στις εισαγωγικές εξετάσεις για τη μετεκπαίδευση έχουν χαμηλότερη βαθμολογία, ενώ οι υπόλοιποι παρακολουθούν τη γενική μετεκπαίδευση.

Η εκπαίδευση του ειδικού παιδαγωγού δεν είναι δυνατό να γίνεται με εισαγωγικές εξετάσεις. Οι εισαγωγικές εξετάσεις δεν κατοχυρώνουν ούτε την καταλληλότητα ούτε την αντικειμενική στάση των υποψηφίων. Η ειδική αγωγή προϋποθέτει όμως ορισμένη καταλληλότητα ούτε η οποία δεν αποκτάται, αλλά αναπτύσσεται και διαμορφώνεται. Συγχρόνως όμως ισχύει ότι μόνο όταν κάποιος ασχολείται με τους στόχους της Ειδικής Αγωγής θα βρει ευχαρίστηση στο επάγγελμα του Ειδικού Παιδαγωγού και έτσι θα μπορέσει επωφεληθεί από μια ιδιαίτερη εκπαίδευση.

Η ειδική παιδαγωγική εργασία δεν είναι υπόθεση του καθενός. Κάθε παιδαγωγός πρέπει να γνωρίζει ότι η αιτία για το ότι κάποιος ενδιαφέρεται για την ειδική παιδαγωγική είναι ότι το ειδικό παιδί χρειάζεται παιδαγωγική βοήθεια και όχι μόνο συναισθηματική βοήθεια. Την κοινωνική βοήθεια η ειδική παιδαγωγική την παίρνει από την αναγκαιότητα της ένταξης των αδυναμιών στο κοινωνικό σύνολο, ένταξη που τη χρησιμοποιεί στο κοινωνικό σύνολο, ένταξη και την κοινωνική παραδοχή του κάθε ατόμου.

Στον ψυχολογικό τομέα, ο παιδαγωγός πρέπει να γνωρίζει τι σημαίνει μια αναπηρία για την ψυχική εξέλιξη και κατάσταση ενός παιδιού. Τέλος σημαντική είναι η στάση που κρατάει και πράττει ο παιδαγωγός διότι επηρεάζει τον ευρύτερο κοινωνικό κύκλο.

Το πρόβλημα της κοινωνικής ένταξης των διαφορετικών παιδιών

Το διαφορετικό παιδί έχει τα ίδια δικαιώματα με τα φυσιολογικά μέσα στην κοινωνία. Έτσι όλοι οι πολίτες έχουν την ηθική και κοινωνική υποχρέωση να αποδεχθούν και να σεβαστούν την παρουσία του διαφορετικού παιδιού. Οι δημόσιοι και οι ιδιωτικοί οργανισμοί πρέπει να διευκολύνουν, όσο το δυνατόν περισσότερο την προσωπικότητα αυτών των παιδιών. Δεν μπορεί όμως να παραμεληθεί το γεγονός, ότι η ενεργός συμμετοχή των διαφορετικών παιδιών μέσα στην κοινωνική ζωή, ενώ από την μια πλευρά ικανοποιεί αναγκαίες ατομικές απαιτήσεις, από την άλλη επιφέρει οποιασδήποτε και αν είναι το μέγεθος της συμβολής, μια αναντίρρητη συνεισφορά μέσα στην κοινότητα.

Το πρόβλημα για την καλύτερη προσαρμογή στη ζωή, στηρίζεται στην τελική φάση του έργου της επανάκτησης, πάνω σε δύο σχέδια. Το πρώτο αφορά την τεχνικό – επαγγελματική προετοιμασία λάθος του περιορισμού της επέμβασης στην πρώτη μορφή, θεωρώντας μοναδικό όρο της ενεργούς ένταξης του διαφορετικού παιδιού μέσα στην κοινωνία την απόκτηση παραγωγικής ικανότητας. Απ' αυτό εξάγεται η απόλυτη αναγκαιότητα στο να συνεχιστεί μια πολυδιάστατη μεταχείριση ειδικευμένα ακόμη και στην επιφυλακτική φάση, όταν επικρατεί, στην επαγγελματική εκπαίδευση.

Ακόμη σ' αυτή την περίοδο, υπάρχει ανάγκη από ιατρικές θεραπείες, από ψυχοθεραπείες, που πρέπει να συνοδεύονται από ειδική αγωγή, τόσο για τη μόρφωση, όσο και για την εξασφάλιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης, που θα βοηθήσει στην προσαρμογή της κοινωνικής ζωής.

Οι θεμελιώδεις αρχές που πρέπει να προσανατολίσουν κάθε επέμβαση στο χώρο των διαφορετικών παιδιών, είναι από τη μεριά η αναγκαιότητα να εξασφαλισθούν σ' αυτά τα άτομα οι ίδιες ευκαιρίες για την υγεία, την αξιοπρέπεια την εκπαίδευση και την εργασία, που προσφέρονται σ' όλους τους άλλους πολίτες. Από την άλλη μεριά η αναγνώριση ότι η αποκατάσταση και η κοινωνικοποίηση πρέπει να θεωρηθούν δύο επεμβάσεις αδιαχώριστες και να οδηγηθούν παράλληλα όσο το δυνατόν συντομότερα. Με άλλα λόγια πρέπει να καταστήσουμε τις δραστηριότητες της επαγγελματικής διαμόρφωσης μέρος

ολοκληρωτικό του όλου διαμορφωμένου συστήματος και όχι ένα κομμάτι ξεχωριστό που έχει σκοπό την απάντηση στις απαιτήσεις για απασχολήσεις. Με άλλα λόγια, πρέπει να προσφέρεται ένα σύστημα μορφωτικό και κοινωνικού σχηματισμού και μαζί μια γνώση από επαγγέλματα και από τεχνολογίες.

Η διαπραγμάτευση, στο πρόβλημα του σχηματισμού και της επαγγελματικής διαμόρφωσης του διαφορετικού μαθητή, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι έχει ένα διπλό πλεονέκτημα γιατί, εκτός του ότι τον ξεκινάει σε μια εργασία και τον βοηθάει στο να καλύπτει έναν επαγγελματικό ρόλο, έχει επίσης και ένα αποτελεσματικό περιεχόμενο θεραπευτικό και κοινωνικοποιημένο. Στο πρόγραμμα του επαγγελματικού σχηματισμού των διαφορετικών παιδιών είναι απαραίτητο να στηριχθούμε στο αποτέλεσμα των ειδικών χαρακτηριστικών παιδιών ανάλογα με την αρχή ότι, όσο πιο βαριά είναι η αναπηρία, τόσο πιο υψηλός πρέπει να είναι ο βαθμός της εξειδίκευσης .

Η ΕΙΔΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΑ

Η ειδική παιδαγωγική κατά τον R.Zavalloni, είναι η παιδαγωγική που εφαρμόζεται σε άτομα που ξεφεύγουν από το κανονικό - φυσιολογικό - ως αναφορά τις σχέσεις και την συμπεριφορά τους με τον έξω κόσμο, τόσο στο στενό χώρο της οικογένειας, όσο και στον χώρο του σχολείου και της κοινωνίας γενικότερα. Πρόκειται για υποκείμενα των οποίων η διαγωγή προσαρμόζεται δύσκολα και πολλές φορές δεν προσαρμόζεται καθόλου στις διάφορες περιπτώσεις που το περιβάλλον παρουσιάζει. Και γι' αυτό είναι υποκείμενα διαφορετικά. Γενικά, διαφορετικό παιδί είναι εκείνο το οποίο δεν μπορεί, για πολλούς και διάφορους λόγους, να μάθει αυτά που πρέπει για την ηλικία του, παίρνοντας πάντα σαν γνώρισμα τη μέση απόδοση των παιδιών της ίδιας ηλικίας.

Η ειδική παιδαγωγική ή αγωγή είναι η επιστήμη των ψυχικών δυσκολιών των διανοητικών ανάπηρων και κάθε είδους διαταραχής στην βιοψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού και του εφήβου, αργότερα. Με λίγα λόγια η ειδική παιδαγωγική εφαρμόζεται σε ανθρώπινες υπάρξεις που είναι σε συνεχή ανάπτυξη. Το περιεχόμενο της ειδικής παιδαγωγικής με τη μεγάλη και σύνθεση προβληματική που παρουσιάζει, μας προτρέπει να καθορίσουμε κατ'αρχήν τα χαρακτηριστικά του δικού της αντικειμένου, δηλαδή τα χαρακτηριστικά του απροσαρμοστού ατόμου και τα συστήματα ταξινόμησης που προτείνουν οι διάφοροι συγγραφείς.

Η απροσαρμοστικότητα αυτή παρουσιάζεται σαν μια πολύμορφη εκδήλωση που βασίζεται πάνω σε σύνθετες και πολύπλοκες επιρροές και εκφράζεται μέσω πολλαπλών μηχανισμών. Το πρόβλημα της προσαρμογής, που είναι την ίδια στιγμή ψυχολογικό και νευροφυσικό, εξετάζεται προσεκτικά στις δικές του μορφές, δηλαδή της αφομοίωσης και του συμβιβασμού. Με βάση την μορφή το άτομο αφομοιώνει την εξωτερική πραγματικότητα μετασχηματίζοντάς την. Με βάση τη δεύτερη προσπάθει να τροποποιήσει τον εαυτό του για να ευνοήσει την εξωτερική πραγματικότητα ή να την προσαρμόσει στον εαυτό του. Όμως μόνο αυτά δεν φτάνουν σήμερα να εξαντλήσουμε το πραγματικό περιεχόμενο της απροσαρμοστικότητας αυτών των

παιδιών. Το κριτήριο της ψυχικής φυσιολογικότητας είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος κοινωνικό, χωρίς να παύει να είναι και ψυχοφυσικό.

Η απροσαρμοστικότητα των ειδικών παιδιών, για άλλους ισοδυναμεί με κακή προσαρμογή των κοινωνικών κανόνων, σε σχέση με το ίδιο περιβάλλον της ζωής. Είναι όρος που ισχύει για την νεανική ηλικία, έτοιμος να περάσει στη συνέχεια στις επόμενες ηλικίες. Το κύριο πρόβλημα στο θέμα της διαφοροποίησης συγκεντρώνεται "σε δυναμικές καταστάσεις" μονόπλευρες της ίδιας της ζωής για δυσαναλογίες από περιβαντολογικές δυσρυθμίες.

Ο όρος, διαφορετικό παιδί, είναι ο καλύτερος και ο πλέον ενδεδειγμένος για την ελληνική πραγματικότητα. Μπορεί να είναι συνώνυμος του δύσκολου παιδιού, του ψυχοπαθητικού ή του νευρωτικού, του διανοητικά καθυστερημένου ή του φυσικού ανάπηρου.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η αγωγή όπως είναι γνωστό, είναι το σύνολο διαδικασιών με τις οποίες το άτομο αναπτύσσει και διαμορφώνει τις δικές του θετικές δυνατότητες και εισέρχεται σταθερά μέσα στο δικό του κοινωνικό περιβάλλον. Τα στάδια της ανάπτυξης αποτελούν επίσης φάσεις λειτουργικής προσαρμογής, στις απαιτήσεις και στις καταστάσεις της οικογενειακής και κοινωνικής ζωής.

Το άτομο πραγματοποιεί απλώνοντας τις δικές του σχέσεις μέσα στο περιβάλλον. Το παιδί και ειδικά το διαφορετικό παιδί, για να φτάσει σ'αυτή την κατάσταση ισορροπίας, με κατάλληλη ικανοποίηση των αναγκών του και των επιθυμιών του. Πρέπει δηλαδή να επιτελέσει διαδικασίες προσαρμογής που τροποποιούν τη δική του συμπεριφορά με τάξη, τη σύσταση σχέσεων ικανοποιητικών και εποικοδομητικών με το περιβάλλον.

Ανεπάρκειες γενετικές ή αποκτώμενες, περιβαντολογικές δυσκολίες διαφορετικής φύσεως, εμποδίζουν μερικές φορές, σε μερικά

υποκείμενα να εισέλθουν μέσα στην κοινωνική ζωή και να επιτελέσουν ένα κατάλληλο ρόλο. Σ'αυτή την περίπτωση το υποκείμενο παρουσιάζει μια διαφορετική κατάσταση που ξεφεύγει από το κανονικό, δηλαδή από το μέσο όρο των υποκείμενων ή προσαρμόζεται δύσκολα και μερικές φορές δεν προσαρμόζεται καθόλου, ανάλογα με τις διάφορες καταστάσεις που παρουσιάζει το περιβάλλον.

Συνεπώς μπορούμε να ονομάσουμε φυσιολογικό παιδί αυτό που πέτυχε, μέσω της αυτοπραγματοποίησης, μια σχετική κατάσταση προσαρμογής και διαφορετικό παιδί το άτομο που δεν πέτυχε αυτή την προσαρμογή. Επίσης, μπορεί να θεωρηθεί, σαν διαφορετικό παιδί, το παιδί ή ο έφηβος που για ανεπάρκεια των δικών του ικανοτήτων ή για ενοχλήσεις της δικής του συμπεριφοράς, βρίσκεται σε δυσκολία ή συνεχή σύγκρουση με τις δικές του καταστάσεις της ηλικίας του και με το δικό του περιβάλλον.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Το πρόβλημα της προσαρμογής και εκείνο της απροσαρμοστικότητας, είναι ένα πρόβλημα όχι μόνο ψυχολογικό και νευροφυσιολογικό, αλλά είναι ιδιαίτερα μεγάλο πρόβλημα κοινωνικό. Αυτό πράγματι εξετάζεται προσεκτικά πάνω στις δικές του μορφές, κατ'αρχήν της αφοσίωσης, βάση των οποίων, το άτομο αφομοιώνει την εξωτερική πραγματικότητα μετασχηματίζοντάς την, εάν μπορεί, ανάλογα με τα δικά του σχέδια και δεύτερον του συμβιβασμού, βάση του οποίου τείνει να τροποποιήσει τόσο τον εαυτό του για να εννοήσει την εξωτερική πραγματικότητα όσο και να την προσαρμόσει με στον εαυτό του.

Η κατάσταση της απροσαρμοστικότητας συνεπώς, είναι ένα γεγονός σύνθετο πάνω στο οποίο επιδρούν καθοριστικά, ανάλογα με τον βαθμό, ένα σύνολο από παράγοντες ατομικοί, οικογενειακοί και

κοινωνικοί και που είναι μεταξύ τους στενά συνδεδεμένοι. Εκτός απ' αυτούς τους παράγοντες μπορούν να προστεθούν και άλλοι 'όπως, η πιθανή παθολογία του υποκειμένου και διάφορες άλλες κοινωνικές και μορφολογικές ελλείψεις.

Η διαφοροποίηση συνεπώς, μπορεί να χαρακτηριστεί με βάση τις ακόλουθες αρχές :

1. Το πρόβλημα της απροσαρμοστικότητας εδρεύει μέσα στο διαλεκτικό σύνολο υποκείμενο - περιβάλλον.
2. Είναι ένα πρόβλημα διανοητικής υγιεινής και ένα πρόβλημα ενωτικό, παρά την πολλαπλότητα των δικών του παραγόντων.
3. Είναι ένα πρόβλημα ιατρικό - κοινωνικό και μπορούμε να πούμε ότι είναι το πρώτο πρόβλημα.
4. Είναι ένα πρόβλημα ευθυκρισίας, επειδή πρέπει να λυθεί με τη λειτουργία αυτής της ανθρώπινης και κοινωνικής πραγματικότητας.

Η ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Η ταξινόμηση των διαφορετικών παιδιών μπορεί να γίνει με βάση τις κλινικές αιτίες από την μια μεριά και τις παιδαγωγικές από την άλλη. Η κλινική ταξινόμηση, κατά τον Lagache διακρίνει τα διαφορετικά παιδιά σε ασθενή, σε διανοητικά καθυστερημένα και σε υποκείμενα που δυσκολεύονται να προσαρμοστούν μέσα στην οικογενειακή και στη σχολική ζωή. Παιδαγωγικά, ταξινομούνται και χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες :

α) στα διαφορετικά παιδιά που χωρίζονται στα αισθησιακά ανάπηρα, τυφλά, κουφά, και στα κινητικά ανάπηρα.

β) στα διαφορετικά παιδιά με διανοητικές καθυστερήσεις και

γ) στα διαφορετικά παιδιά που δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στην οικογενειακή ή τη σχολική ζωή και στα παιδιά που έχουν τάση προς την εγκληματικότητα.

Στον παιδαγωγικό χώρο και ειδικά στο χώρο της εκπαίδευσης ο G.Bollea ξεχωρίζει τρεις μεγάλες κατηγορίες διαφορετικών παιδιών. Είναι τα παιδιά εκείνα που υποφέρουν από αισθησιακές

αναστατώσεις, από κινητικές ανωμαλίες και από ψυχικές διαταραχές, εκτός από τη σύνθετη κατηγορία μέσα στην οποία, σε μορφή και βαθμό διαφορετικό συγκεντρώνονται οι πιο πάνω τρεις πρωταρχικές αιτίες της απροσαρμοστικότητας.

Οι δυο πρώτες κατηγορίες της απροσαρμοστικότητας αισθησιακές και κινητικές, μπορούν να καταπολεμηθούν ακόμη και μέσα στη φυσιολογική σχολική τάξη, με ειδικές μεθόδους ή να χρειαστούν ακόμη και ειδικά σχολεία.

Οι απροσαρμοστικότητες που προέρχονται από ψυχικές απαιτούν μια διαφορετική εξέταση και μεγάλη προσοχή, ανάλογα με το αν πρόκειται για διαταραχές που αφορούν τη συμπεριφορά ή για βαριές διανοητικές διαταραχές όταν ο δείκτης νοημοσύνης κυμαίνεται μεταξύ 30 -60 ή ελαφρότερες όταν αυτός κυμαίνεται από 60 - 75 και που θα πρέπει στις περιπτώσεις αυτές, αυτά τα παιδιά να παρακολουθήσουν οπωσδήποτε ειδικά σχολεία.

Ο R. Zavalloni τέλος διακρίνει τα προβλήματα της απροσαρμοστικότητας παίρνοντας σαν βάση μια τριπλή σφαίρα για την ολοκλήρωση της προσωπικότητας.

- 1) τη διανοητική σφαίρα που έχει σχέση με τα προβλήματα που προέρχονται από την έλλειψη ή τη διανοητική ανωτερότητα και από τη σχολική καθυστέρηση.
- 2) τη βουλευτική διανοητική σφαίρα, που αφορά τα προβλήματα των παιδιών που δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στη σχολική και οικογενειακή ζωή και ιδιαίτερα τις διαταραχές της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς.
- 3) την οργανική σφαίρα, που αφορά τις διαταραχές που προέρχονται από κάποια φυσική αναπηρία και εκείνες που έχουν αισθησιακό χαρακτήρα.

Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΑ

Κάθε μορφή απροσαρμοστικότητας είναι φυσικό να απαιτεί μια ειδική εκπαιδευτική μεθοδολογία. Όμως μπορούν οπωσδήποτε να καθοριστούν μερικές αρχές και γενικά μεθοδολογικά κριτήρια, που πρέπει να λαμβάνονται πάντοτε υπ' όψη, ιδιαίτερα στις βαριές και δύσκολες περιπτώσεις. Η ειδική μεθοδολογία πάνω απ' όλα, είναι μια μεθοδολογία κατορθωτή και βαθμιαία, επειδή πρέπει να γνωρίζει και να αποβλέπει στο δυνατό βαθμό τελειότητας, χωρίς να απαιτεί μια ιδεώδη τελειοποίηση ανεπίτευκτη και πρέπει να πραγματοποιείται με μια προοδευτικότητα χωρίς βιασύνη.

Είναι ακόμη μια μεθοδολογία ενεργητική και υποχρεωτική με σκοπό να ελευθερώσει το υποκείμενο από το δικό του συναίσθημα της κατωτερότητας και της απομόνωσης και να του δώσει εμπιστοσύνη στα δικά του μέσα έκφρασης και επικοινωνίας. Είναι τέλος μια μεθοδολογία περσοναλιστική αυτομορφωτική, ικανή στο να διεγείρει τις εσωτερικές δυνάμεις του υποκειμένου και να το φέρει στην αυτοεκπαίδευση, στον μετασχηματισμό και στη μεταμόρφωση.

"Πρέπει να είναι το ίδιο το υποκείμενο να δώσει εντολές στη δική του συμπεριφορά, να επιδιώξει την ισορροπία της δικής του προσωπικότητας με μια μεγαλύτερη βοήθεια δική μας και περισσότερο υπομονή, σε σχέση με το φυσιολογικό υποκείμενο".

Η ανακάλυψη της λειτουργίας, που η δραστηριότητα εξασκεί πάνω στην ανάπτυξη του παιδιού, υπήρξε κάτι το πολύ ουσιώδες στην εξέλιξη των θεωριών και των παιδαγωγικών μεθόδων.

"Κάτω από το μεθοδολογικό προφίλ, αυτό σημαίνει για τον εκπαιδευτικό και για το σχολείο, όχι μόνο σεβασμό σε μια θεμελιώδη απαίτηση του παιδιού, αλλά και προσπάθεια στο να βρεθούν τα ιδεώδη μέσα για να την ικανοποιήσουν, προετοιμάζοντας τις πιο ευνοϊκές συνθήκες για να γίνει η προσφερόμενη δραστηριότητα πραγματικά διαμορφωτική."

Η εκπαιδευτική μεθοδολογία της προσαρμοστικότητας, δηλαδή για τα διαφορετικά, οπωσδήποτε δεν λύνεται με την καθαρή εφαρμογή ενός

συστήματος τεχνικά οργανωμένου. Αυτή στηρίζεται κατά ένα μεγάλο μέρος πάνω στην προσωπική σχέση ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, πάνω στην ατομική υποχρέωση και των δυο, πάνω σ' έναν προσανατολισμό και σε μια κατάλληλη συμπεριφορά.

Τα καθήκοντα των παιδαγωγών είναι βασικά η δημιουργία ενός συναισθηματικού περιβάλλοντος στήριξης του διαφορετικού παιδιού, αποφεύγοντας κάθε αρνητική δική μας συμπεριφορά έναντι αυτού. Επί πλέον οι εκπαιδευτικοί πρέπει να ξέρουν να αντιδρούν θετικά στις ανώμαλες καταστάσεις και να δέχονται το διαφορετικό παιδί "όπως είναι" σαν ένα άτομο όπως τα άλλα, που όμως οι δικές του δυνατότητες κατά κάποιο τρόπο εμποδίζονται και όπως τα φυσιολογικά άτομα, έχουν και τα διαφορετικά παιδιά ένα προορισμό, ένα πεπρωμένο το οποίο πρέπει να πραγματοποιηθεί ανάλογα με ένα δικό τους ρυθμό και τη δική τους αρμονία.

Βιβλιογραφία

1. Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους «ΑΘΗΝΑ ΖΩΝΙΟΥ- ΣΙΔΕΡΗ»
2. Ειδική φυσική αγωγή (Θεωρία και πράξη) «ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΟΥΤΣΟΥΚΗ- ΚΟΣΚΙΝΑ»
3. Εισαγωγή στην ειδική παιδαγωγική «Δρ. ΚΙΜΩΝ . Ν. ΣΑΚΕΛΑΡΙΟΥ»